

СУТНІСТЬ І НАСЛІДКИ НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї ТА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ПОСТРАЖДАЛИМ

Домашнє (побутове) насильство або сімейне насильство – насильство або інша жорстока поведінка, що вчиняється однією особою (особами) щодо іншої особи (осіб) у сімейних стосунках, таких як шлюб або співжиття. Якщо насильство вчиняється чоловіком або інтимним партнером, його іноді називають насильством з боку інтимного партнера, і воно може відбуватися як у гетеросексуальних, так і в гомосексуальних стосунках, між людьми, які перебувають або раніше перебували у шлюбі чи стосунках. Домашнє насильство також включає в себе насильство над дітьми, батьками, старшими родичами та інші акти насильства між членами сім'ї. Насильство – це зловживання або жорстоке поводження однієї особи з іншою особою в сімейних стосунках, таких як шлюб або співжиття. Якщо насильство вчиняється чоловіком / дружиною або інтимним партнером, воно іноді називається насильством з боку інтимного партнера і може відбуватися між людьми, які перебувають у теперішньому або минулому шлюбі / стосунках, як гетеросексуальними, так і одностатевими. Домашнє насильство також включає насильство над дітьми, батьками, старшими родичами та інші акти насильства між членами сім'ї [1].

Метою тез є розкриття сутності насильства та особливості роботи психолога з цим явищем у сім'ї.

Серед вітчизняних та зарубіжних психологів проблему насильства досліджували такі вчені, як А. Байда, І. Ботнарченко, П. Біленко, А. Вознюк, В. Гальцова, О. Книженко, О. Степаненко, М. Хавронюк та ін. [3].

Термін «домашнє насильство» або насильство в сучасному розумінні вперше вжив у британському парламенті в 1973 році Джек Ешлі. До цього термін здебільшого стосувався заворушень і домашнього насильства, на відміну від насильства, вчиненого зовнішніми силами [5].

«Домашнє насильство» використовується в ширшому сенсі, ніж ці два терміни, і включає в себе насильство над дітьми та людьми похилого віку, а також інші акти насильства між членами сім'ї [6].

В 1993 ООН у Декларації про усунення насильства проти жінок визначила домашнє насильство як: «Фізичне, сексуальне та психологічне насильство, що відбувається в родині, включаючи побиття, сексуальні зловживання над дітьми жіночої статі удома, насильство, пов'язане з посагом, подружні згвалтування, «жіноче обрізання» та інші шкідливі для жінок традиційні практики, неподружнє насильство та насильство, пов'язане з експлуатацією».

Домашнє насильство поширене в усьому світі, в різних культурах і

не залежить від матеріального добробуту сім'ї. Однак показники низького соціально-економічного статусу (такі як безробіття та низький дохід) є факторами ризику підвищення рівня домашнього насильства [4].

Конкретні статистичні дані щодо домашнього насильства розпорошені, їх важко отримати, а часто вони взагалі відсутні.

Проаналізувавши психологічну літературу, можна стверджувати, що наслідками домашнього насильства можуть бути:

- Втрата людських життів (вбивства, смерть внаслідок отриманих травм, самогубство, доведення до самогубства в контексті домашнього насильства).

- Інвалідизація, хронічні хвороби внаслідок отриманих травм та психосоматично загострені захворювання.

- Психічні розлади. Жертви домашнього насильства зазнають колосальної та хронічної психологічної травматизації, внаслідок котрої часто страждають від психічних розладів, найпоширеніші з яких: синдром навченої беспорядності, стокгольмський синдром, синдром Діогена та посттравматичний стресовий розлад. У постраждалих може зростати схильність до суїциду, депресії, тривожних розладів, розладів харчової поведінки, алкоголізму, наркоманії, бродяжництва, патологічного накопичення.

- Відтворення насильства з покоління в покоління. Діти та підлітки, які стають свідками домашнього насильства, переймають моделі гендерно зумовленої насильницької поведінки та відтворюють їх у наступному поколінні.

- Вікарна (вторинна) травматизація. Особи, емоційно залучені в спілкування з безпосередніми учасниками конфліктів. – друзі, рідні, сусіди, колеги, соціальні працівниці й працівники, лікарський склад, правоохоронці, адвокати, судді.

- Державні витрати на реабілітацію потерпілих, правосуддя, розслідування та лікування осіб з інвалідністю.

Існує два основних напрямки психологічної підтримки постраждалих від домашнього насильства:

- 1) негайна психологічна допомога при гострій травмі та посттравматичному стресі, спричиненому насильством;
- 2) довгострокова підтримка через індивідуальне консультування та групову роботу.

Невідкладна допомога жертвам насильства надається через служби допомоги, включаючи гарячі лінії, індивідуальні консультації, групову роботу (інформаційні сесії) та притулки. Основним завданням екстреної короткострокової допомоги жертвам насильства є оцінка їхньої безпеки, вжиття заходів для забезпечення фізичної та психологічної безпеки і нормалізації психічного стану. За необхідності постраждалих перенаправ-

ляють до медичних закладів або правоохоронних органів. Екстрена психологічна допомога при гострій травмі та посттравматичному стресі базується на недирективних методах лікування, які приділяють більше уваги емоційним факторам і аспектам ситуації, ніж інтелектуальним чинникам. К. Роджерс, засновник недирективних методів консультування, підкреслював, що завдання консультанта в цій ситуації полягає не в інтерпретації подій, а в тому, щоб допомогти клієнту «досягти зрілості через інсайт і самодослідження». За його словами, клієнти мають прагнення до самореалізації, що сприяє особистісному розвитку та психічному здоров'ю. Вивільняючи енергію для зростання, клієнти засвоюють новий досвід, долають емоційні бар'єри та отримують інсайти, які прокладають шлях до зростання та здоров'я [2].

Клієнт-центроване консультування використовує техніки розуміння, безумовного прийняття та автентичності. Це сприяє встановленню стосунків між консультантом і жертвою та дозволяє клієнту перейти від дезадаптивного стану до психологічно адаптивного.

Таким чином, професійне втручання передбачає вирішення існуючих проблем клієнта шляхом створення умов для вираження сильних емоцій та набуття відчуття контролю. Такі втручання можуть трансформувати досвід пережитого насильства. Часто ця травма накладається на минулий досвід насильства. Однак на цьому етапі минулі проблеми лише ідентифікуються, а увага консультанта зосереджується на поточній ситуації, думках і почуттях клієнта. Посттравматичні втручання намагаються допомогти людям впоратися з проблемами, але не обов'язково вирішують їх. Багато проблем потребують тривалого часу для вирішення. Можливо, необхідно визнати труднощі та шукати прийнятні альтернативи. Загальні цілі посттравматичного втручання включають створення таких умов:

- Емоційне вираження;
- Переживання травматичних спогадів та зменшення плутанини;
- Прийняття клієнта та травматичного досвіду.

Найбільш доцільним втручанням є те, яке дає максимальний результат за короткий час і зупиняє прогресування незворотних психологічних процесів. Як правило, виділяють три етапи посттравматичного втручання. Це дослідження проблеми, бачення проблеми клієнтом і консультантом, а також альтернативи і рішення.

Люди, які пережили насильство, ймовірно, мають підвищений психологічний захист. В індивідуальній або груповій роботі психологічні захисти впливають на сприйняття інформації і можуть стати перешкодою для ефективної роботи. Психологічні захисти посилюються, коли всі ресурси і резерви майже вичерпані в спробі впоратися з травматичною ситуацією. У такій ситуації саморегуляція стає домінуючою в поведінці клієнта, і він відмовляється від конструктивної діяльності. Під час

консультування необхідно враховувати, що люди з різними особистісними особливостями схильні до активації певних механізмів психологічного захисту.

Отже, насильство над членами сім'ї є одним з найпоширеніших порушень прав людини у світі, оскільки воно може призвести до травм або смерті. Щоб допомогти жертвам і запобігти серйозним наслідкам, необхідна своєчасна та комплексна підтримка.

Список використаних джерел

1. Жертви сімейного насильства у Кропивницькому: куди звертатися за допомогою, що робити? *Кропивчанка*: веб-сайт. URL: kropyvnychanka.com
2. Консультування і психотерапія жертв насильства. *Medbib*: веб-сайт. URL: medbib.in.ua
3. Стрельченко О. Г., Шевченко Л. В. Співвідношення понять «домашнє насильство» та «насильство в сім'ї»: порівняльно-правовий аспект. URL: dspace.uzhnu.edu.ua
4. Capaldi, Deborah et al (April 2012). A Systematic Review of Risk Factors for Intimate Partner Violence. *Partner Abuse*, 3(2), 231–280.
5. Domestic violence in the Times: From civil unrest to spouse abuse.
6. Wallace, Harvey (2005). Characteristics of family violence. У Wallace, Harvey. *Family violence: legal, medical, and social perspectives*. Boston, Massachusetts: Pearson. С. 2.

Тетяна Панасюк

СТАБІЛІЗАЦІЯ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПСИХОГІМНАСТИКИ

Нині воєнні події в Україні негативно впливає на психіку дітей, здійснюючи травмівний вплив на їхню емоційну сферу та порушує всі психічні процеси. Війна стала причиною стресу та додаткового навантаження дітей, що є найбільш чутливими до кризових ситуацій, ніж дорослі.

Відтак, під впливом цих подій, формуються негативні емоційні стани, які справляють гальмівний та деформуючий вплив на загальний особистісний розвиток дитини, на розвиток її пізнавальної сфери.

З метою стабілізації психічних станів дітей використовуються вправи та ігри психогімнастики, яка дає можливість визначити психічний стан дитини, рівень самооцінки та емоційного напруження.

Поняття «психогімнастика» (грец. *psyche* – душа + *gymnastike від gymnazo* – вправляю, треную) трактується дослідницями К. Крутій та О. Фунтіковою, як «вид кінезитерапії, що містить ігрові варіанти